

KVALITETSINDIKATOR FÖR FÖRSKOLANS VERKSAMHET 2016

**Självvärdering av hur arbetslaget utifrån läroplanen skapar
förutsättningar för barnens utveckling och lärande.**

- ett verktyg för alla barns rätt till en likvärdig förskola av hög kvalitet



Innehåll

Bakgrund	3
Självvärderingsunderlaget.....	3
Arbetsgång	3
1. Pedagogisk miljö och material	5
2. Skapande verksamhet och olika uttrycksformer	10
3. Barns språkliga och kommunikativa utveckling	15
4. Barns matematiska utveckling	21
5. Naturvetenskap och teknik	27

BAKGRUND

Resultaten av förskolans pedagogiska verksamhet behöver tydliggöras och synliggöras för att skapa ökad kvalitet och likvärdighet. Därför har Stockholms stad sedan 2009 beslutat att alla arbetslag vid kommunala förskolor ska använda ett självvärderingsmaterial för att bedöma hur väl man lyckas skapa förutsättningar för barnens utveckling och lärande utifrån läroplanens krav och stadens prioriteringar. Grundtanken är att arbetslagets förståelse för uppdraget kommer att påverka möjligheten att skapa dessa förutsättningar.

Materialet har redigerats inför 2013 samt justerats inför att det webbaserats 2016 och kan även med fördel användas av fristående förskolor.

Det viktigaste syftet med materialet är att bidra till diskussioner och reflektioner om den egna verksamheten och läroplanens begrepp. Tillsammans med andra underlag ger självvärderingen en möjlighet till analys av förskolans samlade resultat och kan därmed bli en viktig del av det systematiska kvalitetsarbetet och utvecklingen av verksamheten.

SJÄLVVÄRDERINGSUNDERLAGET

Indikatorns fem områden utgår från läroplanens område *Utveckling och lärande* och bildar tillsammans med de framlyfta viktiga aspekterna den helhet som avspeglar läroplanens uppdrag. De viktiga aspekterna kommer in på samma sätt på samma nivå i de olika områdena och är markerade i **fetstil** i materialet.

De olika områdena ska bedömas utifrån en skala med fem nivåer; 1 – 5. På nivå 1-2 finns inga beskrivningar som behöver uppfyllas för att nå nivå 3. Nivåerna 3-5 har delats in i kriterier där alla kriterier behöver vara uppfyllda för att uppnå den nivån. För att bedöma att verksamheten inom ett område bedrivs på nivå 4 eller 5 behöver även de krav för nivå 3, respektive 3 och 4, som inte upprepas/förstärks vara uppfyllda. Nivåskiljande begrepp är markerade med understrykning i materialet.

Nivå 3 är lägsta godtagbara nivå i förhållande till läroplanens och skollagens krav medan nivå 5 innebär att alla läroplanens intentioner och även Stockholms stads prioriteringar uppfylls helt.

Om det bedrivs praktisk forskning i samverkan med universitet/högskolor som innebär att ny kunskap skapas utöver läroplanens uppdrag bör det på annat sätt synliggöras för att bidra till utveckling av förskolans verksamhet.

ARBETSGÅNG

Inför självvärderingen ska alla i arbetslaget ha fått en introduktion i materialet och hur det är tänkt att användas. Som stöd för bedömningen behöver arbetslaget samla de olika underlag som finns i form av egen dokumentation och andra underlag, sammanställning av lämpliga underlag finns i det digitala verktyget och beskrivs även i kommentarmaterialet.

Bedömningen börjar lämpligtvis på nivå tre för att se om kraven på den nivån uppfylls så att man kan gå vidare uppåt eller behöver ta ställning till om nivå ett eller två är mest lik hur arbetet fungerar på det området.

Det är en stor fördel om självvärderingen sker i samverkan med chef/ledare, i annat fall är det viktigt att det samlade resultatet kommuniceras med ledningen och att ledningen ger feedback på såväl bedömningar som utvecklingsområden.

När självvärderingen är klar ska arbetslaget analysera vilka framgångsfaktorer man identifierat som kan bidra till fortsatt verksamhetsutveckling.

Bedömning att något kriterie inte når upp till nivå tre kräver att arbetslaget tillsammans med ansvarig chef/ledare skriver en handlingsplan som beskriver hur man ska säkerställa att verksamheten bedrivs på en godtagbar nivå utifrån läroplanens krav.

Även om verksamheten på ett område når upp till godtagbar nivå förväntas alla arbetslag sträva efter att utveckla sin verksamhet och då göra en bedömning och beskrivning av vilka utvecklande åtgärder som bäst bidrar till verksamhetens utveckling.

Resultatet från självvärderingen ger en nulägesbeskrivning och en överblick av hur väl verksamheten lever upp till läroplanens krav i sin helhet. Detta behöver kompletteras med andra former av uppföljningar och utvärderingar i ett samlat kvalitetsarbete.

När utvecklingsområden genom en sådan samlad analys identifierats bör en planering göras för när och hur utvecklingsinsatser ska genomföras. Insatser som inbegriper strukturella faktorer som exempelvis kompetensutveckling och komplettering av material/utrustning behöver lyftas till ledningsnivå.

I. PEDAGOGISK MILJÖ OCH MATERIAL

1. Det finns visst material för olika typer av aktiviteter. Dessa består till största delen av färdiga leksaker i en i huvudsak ”hemlik¹” miljö med betoning på tillsyn och sysselsättning. Det är till viss del tydliggjort vilket material som bör erbjudas till barnen och arbetslaget ser till att materialet finns på plats.
2. Det finns även visst material för skapande verksamhet samt för bygg- och konstruktionslek som delvis är tillgängligt för barnen. Urvalet av material görs till stor del utifrån ett vuxenperspektiv med betoning på **omsorg** och det framgår till viss del vilka möjligheter som erbjuds. Det finns vissa bilder och anteckningar som skulle kunna utgöra underlag för bedömning av om miljö och material upplevs fungera tillfredställande.
3. Materialet är rikligt och varierat med utgångspunkt i läroplanens målområden och verksamhetens prioriterade mål samt tillgängligt för barnen så att god omsorg och lärande bildar en **helhet**. Det berikar barnens **lek** och används till viss del i ett **temainriktat** arbetssätt. Barnen är **delaktiga** i miljöns utformning och materialen genom att det påverkas av deras behov och intressen, något som ökar deras **inflytande**. Det finns tillgång till **multimedia och informationsteknik** på förskolan och det används delvis i olika aktiviteter. Det pågår ett medvetet arbete med att omsätta och ta tillvara **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen²** i utformningen av miljö och material. Alla barn ges möjlighet att utvecklas utifrån sina **behov och förutsättningar**. **Föräldrarna** är informerade om hur miljön är utformad. Det finns viss dokumentation som synliggör de möjligheter som finns och som i **kvalitetsarbetet** till viss del används för att utveckla miljö och material utifrån de prioriterade mål verksamheten har.

a. Kriterie: Materialet är rikligt och varierat med utgångspunkt i läroplanens målområden och verksamhetens prioriterade mål samt tillgängligt för barnen så att god omsorg och lärande bildar en **helhet**.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att det finns ett rikligt och varierat material utifrån läroplanens målområden och våra prioriterade mål samt att det är tillgängligt för barnen. Det ska möjliggöra att god omsorg och lärande bildar en helhet. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva och*

¹ Hämtat från Skolverkets kvalitetsgranskning där begreppet används som beskrivning av miljöer uppbyggda mer utifrån vuxnas behov vilket gör den begränsande för barnen.

² Bygger på FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och FN:s konvention om barnets rättigheter. I detta innefattas ett jämställdhetsperspektiv, arbete med likabehandling och att ta tillvara kulturella variationer.

samverka sedan med chef/ledare, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)

- b. Kriterie:** Miljö och material berikar barnens **lek** och används till viss del i ett **temainriktat** arbetssätt.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att vår pedagogiska miljö och material berikar barnens lek och till viss del kan användas i ett temainriktat arbetssätt. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva och samverka sedan med chef/ledare, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- c. Kriterie:** Barnen är **delaktiga** i miljöns utformning och materialen genom att det påverkas av deras behov och intressen, något som ökar deras **inflytande**.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att vår pedagogiska miljö påverkas av barnens behov och intressen så att deras inflytande ökas. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva och samverka sedan med chef/ledare, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- d. Kriterie:** Det finns tillgång till **multimedia och informationsteknik** på förskolan och det används delvis i olika aktiviteter.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att det finns tillgång till multimedia och informationsteknik så att det delvis används i olika aktiviteter. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva och samverka sedan med chef/ledare, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- e. Kriterie:** Det pågår ett medvetet arbete med att omsätta och ta tillvara **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** i utformningen av miljö och material. Alla barn ges möjlighet att utvecklas utifrån sina **behov** och **förutsättningar**.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att det finns ett medvetet arbete med att omsätta och ta tillvara de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen i utformningen av miljö och material. Vidare behöver alla barn ges möjlighet att utvecklas utifrån sina behov och förutsättningar. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva och samverka sedan med chef/ledare, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

f. Kriterie: Föräldrarna är *informerade* om hur miljön är utformad.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att föräldrarna är informerade om hur miljön är utformad. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva och samverka sedan med chef/ledare, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

g. Kriterie: Det finns viss dokumentation som synliggör de möjligheter som finns och som i **kvalitetsarbetet** till viss del används för att utveckla miljö och material utifrån de prioriterade mål verksamheten har.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att det finns viss dokumentation som synliggör de möjligheter som finns och som i kvalitetsarbetet kan användas för att utveckla miljö och material utifrån de prioriterade mål verksamheten har. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva och samverka sedan med chef/ledare, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

4. Den pedagogiska miljön och materialet ger förutsättningar för kreativa möten mellan barnen samt mellan barn och vuxna. Den används aktivt för att nå verksamhetens mål och även i ett **utforskande** och **temainriktat** arbetssätt. **Multimedia, informations- och kommunikationsteknologi**³ är tillgängligt för barnen och används aktivt i arbetet med barnens läroprocesser. Miljö och material är genom ett aktivt arbete genomtänkt⁴ utifrån **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** på ett sätt som **inkluderar** alla barn. **Föräldrarna** är informerade om syftet med miljöns utformning. Dokumentation av hur miljö och material används är underlag för diskussioner och blir till viss del en **pedagogisk dokumentation**⁵. Den bidrar även till utvärderingen i det **systematiska kvalitetsarbetet** av i vilken mån miljö och material bidrar att uppfylla verksamhetens prioriterade mål. Barn och föräldrar ges möjlighet att vara delaktiga i den processen.

a. Kriterie: Den pedagogiska miljön och materialet ger förutsättningar för kreativa möten mellan barnen samt mellan barn och vuxna. Den används aktivt för att nå verksamhetens mål och även i ett **utforskande** och **temainriktat** arbetssätt.

³ Ofta benämnt IKT; informations- och kommunikationsteknologi.

⁴ Verktyg som genusperspektiv, normmedvetenhet och interkulturellt förhållningssätt används.

⁵ För att en dokumentation ska bli en pedagogisk dokumentation behövs en gemensam reflektion kring materialet utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar vår pedagogiska miljö så att den på ett bättre sätt ger förutsättningar för kreativa möten mellan barnen samt mellan barn och vuxna. Den bör även bli mer användbar för att nå verksamhetens mål och aktivt bidra i ett utforskande och temainriktat arbetssätt. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

b. Kriterie: **Multimedia, informations- och kommunikationsteknologi** är tillgängligt för barnen och används aktivt i arbetet med barnens läroprocesser.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar användningen av multimedia, informations- och kommunikationsteknologi genom att göra det tillgängligt för barnen så att det används aktivt i olika aktiviteter och barns läroprocesser. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

c. Kriterie: Miljö och material är genom ett aktivt arbete genomtänkt utifrån **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** på ett sätt som **inkluderar** alla barn.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar vår pedagogiska miljö och material så att det blir mer genomtänkt utifrån de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen så att den inkluderar alla barn. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

d. Kriterie: **Föräldrarna** är informerade om syftet med miljöns utformning.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar vår samverkan med föräldrarna så att de får information om syftet med hur miljön är utformad. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

e. Kriterie: Dokumentation av hur **miljö och material** används är underlag för diskussioner och blir till viss del en **pedagogisk dokumentation**. Den bidrar även till utvärderingen i det **systematiska kvalitetsarbetet** av i vilken mån miljö och material bidrar till att uppfylla verksamhetens prioriterade mål. Barn och föräldrar ges möjlighet att vara **delaktiga** i den processen.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar vår dokumentation så att den i högre grad blir en pedagogisk dokumentation som kan

bidra även till utvärderingen i det systematiska kvalitetsarbetet av i vilken mån vår pedagogiska miljö och material bidrar till måluppfyllelsen. I det arbetet vill vi i högre grad göra barn och föräldrar delaktiga. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

5. Miljö och material används medvetet till att utmana barnens lärande och medverkar till att föra **utforskandet** inom olika områden samt det **temainriktade** arbetet framåt. Verksamhetens arbetssätt och förhållningssätt genomsyras av **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen**⁶. **Pedagogisk dokumentation** ger underlag för reflektioner om hur miljö och material bidrar till barns lärprocesser. Detta sker utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden i ett **systematiskt kvalitetsarbete** som medverkar till att miljö och material utvecklas ytterligare så att det bidrar till barnens lärande. Både barn och föräldrar ges goda, varierade och flexibla möjligheter att vara **delaktiga** i den processen.

a. Kriterie: Miljö och material används medvetet till att *utmana* barnens lärande och medverkar till att föra **utforskandet** inom olika områden samt det **temainriktade** arbetet framåt.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar vår pedagogiska miljö så att den än mer på ett medvetet sätt utmanar barnen i deras lärande och medverkar till att föra det utforskande och temainriktade arbetet framåt. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

b. Kriterie: Verksamhetens arbetssätt och förhållningssätt genomsyras av **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen**.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar vårt arbetssätt och förhållningssätt så att de genomsyras av intentionerna i de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

c. Kriterie: **Pedagogisk dokumentation** ger underlag för reflektioner om hur miljö och material påverkar barns lärprocesser. Detta sker utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden i ett **systematiskt kvalitetsarbete**. Det medverkar till att miljö och

⁶ Alla har samma rättigheter oavsett etnisk tillhörighet, hudfärg, kön, språk, religion, sexuell läggning, politisk uppfattning eller social ställning.

material utvecklas så att det ytterligare bidrar till barnens läroprocesser. Både barn och föräldrar ges goda, varierade och flexibla möjligheter att vara delaktiga i det systematiska kvalitetsarbetet.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar vårt arbete med pedagogisk dokumentation så att det ger ett bättre underlag för hur miljö och material påverkar barns läroprocesser. Det vill vi göra utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden som en del av vårt systematiska kvalitetsarbete. Barn och föräldrar ges goda möjligheter att vara delaktiga i vårt systematiska kvalitetsarbete. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

2. SKAPANDE VERKSAMHET OCH OLIKA UTTRYCKSFORMER

1. Vissa vuxenstyrda aktiviteter genomförs med skapande verksamhet. Betoningen ligger på tillsyn och sysselsättning. Det är till viss del tydliggjort vilka aktiviteter och vilket material som kan erbjudas och arbetslaget ser efter om materialet finns på plats och om aktiviteterna är genomförda.
2. Barnen får viss möjlighet att prova på olika skapande aktiviteter, material och uttrycksformer. Betoningen ligger på **omsorg**. Barnen har vissa möjligheter att utveckla sina förmågor. Det finns vissa bilder och anteckningar som skulle kunna utgöra underlag för uppföljning om aktiviteter och material fungerar tillfredställande.
3. Barnen introduceras till olika skapande aktiviteter, material och uttrycksformer. Skapande verksamhet och olika uttrycksformer är varierade, återkommande och inkluderar bygg- och konstruktionslek. Detta berikar barnens **lek** så att **god omsorg** och lärande bildar en **helhet** och används till viss del i ett **temainriktat** arbetssätt. Barnen har möjlighet att själva utveckla sina skapande förmågor vilket ökar deras **inflytande**. Det finns tillgång till **multimedia** och **informationsteknik** på förskolan och det används delvis i olika skapande aktiviteter. Det pågår ett medvetet arbete med att omsätta och ta tillvara **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen**⁷ i det skapande arbetet. Alla barn ges möjlighet att genom skapande arbete utvecklas utifrån sina **behov** och **förutsättningar**. **Föräldrarna** är informerade om vilka skapande aktiviteter som

⁷ Bygger på FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och FN:s konvention om barnets rättigheter. I detta innefattas ett jämställdhetsperspektiv, arbete med likabehandling och att ta tillvara kulturella variationer.

förekommer. Det finns viss **dokumentation** som synliggör de möjligheter som finns och som i **kvalitetsarbetet** till viss del används för att utveckla den skapande verksamheten utifrån prioriterade mål.

- a. **Kriterie:** Barnen introduceras till olika skapande aktiviteter, material och uttrycksformer. Skapande verksamhet och olika uttrycksformer är varierade, återkommande och inkluderar bygg- och konstruktionslek. Detta berikar barnens lek så att god omsorg och lärande bildar en helhet och används till viss del i ett **temainriktat** arbetssätt.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att barnen introduceras till olika skapande aktiviteter, material och uttrycksformer. Det ska möjliggöra att skapande verksamhet och olika uttrycksformer är varierade, återkommande och inkluderar bygg- och konstruktionslek. Det ska berika barnens lek så att god omsorg och lärande bildar en helhet och används till viss del i ett temainriktat arbetssätt. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- b. **Kriterie:** Barnen har möjlighet att själva utveckla sina skapande förmågor vilket ökar deras **inflytande**.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att barnen har möjlighet att själva utveckla sina skapande förmågor vilket ökar deras inflytande. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- c. **Kriterie:** Det finns tillgång till **multimedia och informationsteknik** på förskolan och det används delvis i olika skapande aktiviteter.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att det finns tillgång till multimedia och informationsteknik på förskolan och att det delvis används i olika skapande aktiviteter. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- d. **Kriterie:** Det pågår ett medvetet arbete med att omsätta och ta tillvara **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** i det skapande arbetet. Alla barn ges möjlighet att genom skapande arbete utvecklas utifrån sina **behov** och **förutsättningar**.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att det finns ett medvetet arbete med att omsätta och ta tillvara de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen i det skapande arbetet. Vidare behöver alla barn ges möjlighet att utvecklas utifrån

sina behov och förutsättningar. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

e. Kriterie: Föräldrarna är informerade om vilka skapande aktiviteter som förekommer.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att föräldrarna är informerade om vilka skapande aktiviteter som förekommer. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

f. Kriterie: Det finns viss dokumentation som synliggör de möjligheter som finns och som i **kvalitetsarbetet** till viss del används för att utveckla den skapande verksamheten utifrån prioriterade mål.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att det finns viss dokumentation som synliggör de möjligheter som finns och som i kvalitetsarbetet kan användas för att utveckla den skapande verksamheten utifrån prioriterade mål. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

4. Skapande verksamhet och olika uttrycksformer fördjupas, bidrar till barnens kreativitet och används aktivt i ett **utforskande** och **temainriktat** arbetssätt. **Multimedia, informations- och kommunikationsteknologi**⁸ är tillgängligt för barnen och används aktivt i olika skapande aktiviteter och barns läroprocesser. Den skapande verksamheten är genom ett aktivt arbete genomtänkt⁹ utifrån **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** på ett sätt som **inkluderar** alla barn. Föräldrarna är informerade om syftet med den skapande verksamheten. **Dokumentation** av arbetet med skapande verksamhet och andra uttrycksformer är underlag för diskussioner och blir till viss del en **pedagogisk dokumentation**. Den bidrar även till utvärderingen i det **systematiska kvalitetsarbetet** av hur det skapande arbetet kan utvecklas och i vilken mån det bidrar till att skapa förutsättningar för att uppfylla verksamhetens prioriterade mål. Barn och föräldrar ges möjlighet att vara delaktiga i den processen.

a. Kriterie: Skapande verksamhet och olika uttrycksformer fördjupas, bidrar till barnens kreativitet och används aktivt i ett **utforskande** och **temainriktat** arbetssätt.

⁸ Ofta benämnt IKT; informations- och kommunikationsteknologi.

⁹ Verktyg som genusperspektiv, normmedvetenhet och interkulturellt förhållningssätt används.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar skapande verksamhet och olika uttrycksformer på ett fördjupande sätt så att de bidrar till barnens kreativitet och används aktivt i ett utforskande och temainriktat arbetssätt. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*
- b. **Kriterie:** **Multimedia, informations- och kommunikationsteknologi** är tillgängligt för barnen och används aktivt i olika skapande aktiviteter och barns lärprocesser.
 - **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar användningen av multimedia, informations- och kommunikationsteknologi genom att göra det tillgängligt för barnen så att det används aktivt i olika aktiviteter och barns lärprocesser. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*
- c. **Kriterie:** Den skapande verksamheten är genom ett aktivt arbete genomtänkt utifrån **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** på ett sätt som **inkluderar** alla barn.
 - **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar arbetet så att den skapande verksamheten är genomtänkt utifrån de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen på ett sätt som inkluderar alla barn. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*
- d. **Kriterie:** **Föräldrarna** är informerade om syftet med den skapande verksamheten.
 - **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar vår samverkan med föräldrarna så att de får information om syftet med arbetet med den skapande verksamheten. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*
- e. **Kriterie:** Dokumentation av arbetet med skapande verksamhet och andra uttrycksformer är underlag för diskussioner och blir till viss del en **pedagogisk dokumentation**. Den bidrar även till utvärderingen i det **systematiska kvalitetsarbetet** av hur det skapande arbetet kan utvecklas och i vilken mån det bidrar till att skapa förutsättningar för att uppfylla verksamhetens prioriterade mål. Barn och föräldrar ges möjlighet att vara **delaktiga** i den processen.
 - **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar dokumentationen av arbetet med skapande verksamhet och andra uttrycksformer så att

det är underlag för diskussioner och till viss del blir en pedagogisk dokumentation. Den pedagogiska dokumentationen ska även bidra till utvärderingen i det systematiska kvalitetsarbetet av hur det skapande arbetet kan utvecklas och i vilken mån det bidrar till att skapa förutsättningar för att uppfylla verksamhetens prioriterade mål. Barn och föräldrar ska ges möjlighet att vara delaktiga i den processen. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

5. Barnen utmanas medvetet i den skapande verksamheten till att uttrycka sig i olika uttrycksformer. Detta bidrar till barnens lärande inom samtliga områden och till att föra **utforskandet** och det **temainriktade** arbetet framåt. Verksamhetens arbetssätt och förhållningssätt genomsyras av **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen**¹⁰. **Pedagogisk dokumentation** ger underlag för reflektioner om hur det skapande arbetet påverkar barns läroprocesser. Detta sker utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden i ett **systematiskt kvalitetsarbete**. Det medverkar till att skapande verksamhet och olika uttrycksformer utvecklas och fördjupas så att det ytterligare kan genomsyra verksamheten och bidra till barnens lärande och förskolans måluppfyllelse. Både barn och föräldrar ges goda, varierade och flexibla möjligheter att vara **delaktiga** i den processen.

- a. **Kriterie:** Barnen utmanas medvetet i den skapande verksamheten till att uttrycka sig i olika uttrycksformer. Detta bidrar till barnens lärande inom samtliga områden och till att föra **utforskandet** och det **temainriktade** arbetet framåt.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar den skapande verksamheten så att barnen utmanas till att uttrycka sig i olika uttrycksformer. Detta bidrar till barnens lärande inom samtliga områden och till att föra utforskandet och det temainriktade arbetet framåt. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- b. **Kriterie:** Verksamhetens arbetssätt och förhållningssätt genomsyras av **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen**.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar verksamhetens arbetssätt och förhållningssätt så att det genomsyras av intentionerna i de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen. Vi

¹⁰ Alla har samma rättigheter oavsett etnisk tillhörighet, hudfärg, kön, språk, religion, sexuell läggning, politisk uppfattning eller social ställning.

åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- c. **Kriterie: Pedagogisk dokumentation** ger underlag för reflektioner om hur det skapande arbetet påverkar barns lärprocesser. Detta sker utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden i ett **systematiskt kvalitetsarbete**. Det medverkar till att skapande verksamhet och olika uttrycksformer utvecklas och fördjupas så att det ytterligare kan genomsyra verksamheten och bidra till barnens lärande och förskolans måluppfyllelse. Både barn och föräldrar ges goda, varierande och flexibla möjligheter att vara **delaktiga** i den processen.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar den pedagogiska dokumentationen så att den ger underlag för reflektioner om hur det skapande arbetet påverkar barns lärprocesser. Detta sker utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden i ett systematiskt kvalitetsarbete. Det medverkar till att skapande verksamhet och olika uttrycksformer utvecklas och fördjupas så att det ytterligare kan genomsyra verksamheten och bidra till barnens lärande och förskolans måluppfyllelse. Barn och föräldrar ges goda möjligheter att vara delaktiga i den processen. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

3. BARNES SPRÅKLIGA OCH KOMMUNIKATIVA UTVECKLING

1. Kommunikationen mellan barn och vuxna består till stora delar av uppmaningar och ja- och nej-frågor med betoning på tillsyn. Dialog mellan barnen går ofta via den vuxne. Språket är situationsbundet och barnen har begränsat språkutrymme. Vissa sång- och sagostunder förekommer och de flesta aktiviteter genomförs i storgrupp. Det är till viss del tydliggjort vilka aktiviteter och vilket material som bör erbjudas och arbetslaget ser till att aktiviteterna genomförts och materialet finns på plats.
2. Kommunikation består i viss utsträckning av dialog mellan barn och vuxna med betoning på omsorg samt till viss del mellan barnen. Vissa aktiviteter genomförs korta stunder i mindre grupper. Visst material som är tänkt att vara språkutvecklande finns till viss del tillgängligt med betoning på **omsorg**. Det finns vissa bilder och anteckningar som skulle kunna utgöra underlag för diskussioner om aktiviteter och material fungerar tillfredställande.
3. De vuxna använder ett rikt och nyanserat språk och barnen har ett stort språkutrymme. Förmågan att kommunicera berikar barnens **lek**. Förskolan

inventerar den språkliga miljön kring barnen och arbetar till viss del med att stödja även barnens **modersmål**. Olika aktiviteter och arbetssätt som sång och läsande förekommer regelbundet och det finns inslag av berättande samt rim- och ramsor. Detta används för att berika barnens språk och kommunikation så att god omsorg och lärande bildar en **helhet**. Berättandet utgår från barnens egna erfarenheter. Barnen har tillgång till material som uppmuntrar till dialog och kommunikation och i viss mån multimedia och **informationsteknik** som delvis används i olika aktiviteter vilket ökar deras **inflytande**. Det pågår ett medvetet arbete med att omsätta och ta tillvara de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen¹¹ i arbetet med språk och kommunikation. Alla barn ges förutsättningar till språklig utveckling utifrån sina **behov** och **förutsättningar**. Föräldrarna är informerade om hur förskolan arbetar inom det här området. Det finns viss dokumentation kring barnens språk som i **kvalitetsarbetet** till viss del används för att följa deras språkliga utveckling och utveckla arbetet utifrån de prioriterade mål verksamheten har.

a. **Kriterie:** De vuxna använder ett rikt och nyanserat språk och barnen har ett stort språkutrymme. Förmågan att kommunicera berikar barnens **lek**.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att de vuxna använder ett rikt och nyanserat språk och att barnen har ett stort språkutrymme. Förmågan att kommunicera ska berika barnens lek. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

b. **Kriterie:** Förskolan inventerar den språkliga miljön kring barnen och arbetar till viss del med att stödja även barnens **modersmål**.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att förskolan inventerar den språkliga miljön kring barnen och till viss del arbetar med att stödja även barnens modersmål. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

c. **Kriterie:** Olika aktiviteter och arbetssätt som sång och läsande förekommer regelbundet och det finns inslag av berättande samt rim- och ramsor. Detta används för att berika barnens språk och kommunikation så att god omsorg och lärande bildar en **helhet**. Berättandet utgår från barnens egna erfarenheter.

¹¹ Bygger på FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och FN:s konvention om barnets rättigheter. I detta innefattas ett jämställdhetsperspektiv, arbete med likabehandling och att ta tillvara kulturella variationer.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att aktiviteter och arbetssätt som sång och läsande förekommer regelbundet och att det finns inslag av berättande samt rim- och ramsor. Detta används för att berika barnens språk och kommunikation så att god omsorg och lärande bildar en helhet och berättandet utgår från barnens egna erfarenheter. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*
- d. **Kriterie:** Barnen har tillgång till material som uppmuntrar till dialog och kommunikation och i viss mån multimedia och informationsteknik som delvis används i olika aktiviteter vilket ökar deras **inflytande**.
 - **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att barnen har tillgång till material som uppmuntrar till dialog och kommunikation och i viss mån multimedia och informationsteknik som delvis används i olika aktiviteter vilket ökar deras inflytande. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*
- e. **Kriterie:** Det pågår ett medvetet arbete med att omsätta och ta tillvara **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** i arbetet med språk och kommunikation. Alla barn ges förutsättningar till språklig utveckling utifrån sina **behov** och **förutsättningar**.
 - **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att det finns ett medvetet arbete med att omsätta och ta tillvara de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen i arbetet med språk och kommunikation. Vidare behöver alla barn ges möjlighet att utvecklas utifrån sina behov och förutsättningar. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*
- f. **Kriterie:** Föräldrar är informerade om hur förskolan arbetar med det här området.
 - **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att föräldrarna är informerade om hur förskolan arbetar inom det här området. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*
- g. **Kriterie:** Det finns viss **dokumentation** kring barnens språk som i **kvalitetsarbetet** till viss del används för att följa deras språkliga

utveckling och utveckla arbetet utifrån de prioriterade mål verksamheten har.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att det finns viss dokumentation kring barnens språk som i kvalitetsarbetet till viss del används för att följa deras språkliga utveckling och utveckla arbetet utifrån de prioriterade mål verksamheten har. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

4. Språk och symboler ses som ett verktyg för barnens lärande och arbete med olika målområden. Barnens språkliga medvetenhet främjas liksom deras intresse för symboler och skrift. Ett **utforskande** och **temainriktat** arbete används aktivt för att barnen ska utveckla nya begrepp. Den språkliga miljön är genom ett aktivt arbete genomtänkt¹² utifrån **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** på ett sätt som **inkluderar** alla barn där arbete för att stödja modersmålet ingår. Dialog, argumenterande och förhandlande uppmuntras vilket även stärker värdegrundsarbetet. **Multimedia, informations- och kommunikationsteknologi**¹³ är tillgängligt för barnen och används aktivt i arbetet med barnens lärprocesser. Föräldrarna är informerade om syftet med arbetet på det här området. **Dokumentation** av barns förändrade språkanvändning är underlag för diskussioner och blir till viss del en **pedagogisk dokumentation**. Den bidrar även till utvärderingen i det **systematiska kvalitetsarbetet** av i vilken mån arbetet på det här området bidrar till att uppfylla verksamhetens prioriterade mål. Barn och föräldrar ges möjlighet att vara delaktiga i den processen.

- a. **Kriterie:** Språk och symboler ses som ett verktyg för barnens lärande och arbete med olika målområden. Barnens språkliga medvetenhet främjas liksom deras intresse för symboler och skrift. Ett **utforskande** och **temainriktat** arbete används aktivt för att barnen ska utveckla nya begrepp.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar arbetet så att språk och symboler ses som ett verktyg för barnens lärande och arbete med olika målområden. Barnens språkliga medvetenhet främjas liksom deras intresse för symboler och skrift. Ett utforskande och temainriktat arbete används aktivt för att barnen ska utveckla nya begrepp. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

¹² Verktyg som genusperspektiv, normmedvetenhet och interkulturellt förhållningssätt används.

¹³ Ofta benämnt IKT; informations- och kommunikationsteknologi.

- b. Kriterie:** Den språkliga miljön är genom ett aktivt arbete genomtänkt utifrån **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** på ett sätt som **inkluderar** alla barn där arbete för att stödja modersmålet ingår. Dialog, argumenterande och förhandlande uppmuntras vilket även stärker värdegrundsarbetet.
- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar den språkliga miljön så att den genom ett aktivt arbete är genomtänkt utifrån de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen på ett sätt som inkluderar alla barn där arbete för att stödja modersmålet ingår. Dialog, argumenterande och förhandlande uppmuntras vilket även stärker värdegrundsarbetet. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*
- c. Kriterie:** **Multimedia, informations- och kommunikationsteknologi** är tillgängligt för barnen och används aktivt i arbetet med barnens läroprocesser.
- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar användningen av multimedia, informations- och kommunikationsteknologi genom att göra det tillgängligt för barnen så att det används aktivt i olika aktiviteter och barns läroprocesser. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*
- d. Kriterie:** Föräldrarna är informerade om syftet med arbetet med språklig utveckling.
- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar vår samverkan med föräldrarna så att de får information om syftet med arbetet med språklig utveckling. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*
- e. Kriterie:** **Dokumentation** av barns förändrade språkanvändning är underlag för diskussioner och blir till viss del en **pedagogisk dokumentation**. Den bidrar även till utvärderingen i det **systematiska kvalitetsarbetet** av i vilken mån arbetet på det här området bidrar till att uppfylla verksamhetens prioriterade mål. Barn och föräldrar ges möjlighet att vara delaktiga i den processen.
- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar dokumentationen av barns förändrade språkanvändning så att det är underlag för diskussioner och till viss del blir en pedagogisk dokumentation. Den bidrar även till utvärderingen i det systematiska kvalitetsarbetet av i vilken mån arbetet på det

här området bidrar till att uppfylla verksamhetens prioriterade mål. Barn och föräldrar ges möjlighet att vara delaktiga i den processen. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

5. Språk och kommunikation samt läs- och skrivutveckling utmanas medvetet utifrån barnens intressen och förmågor och utgår från olika **språkgenrer** i ett **utforskande** och **temainriktat** arbetssätt. Verksamhetens arbetssätt och förhållningssätt genomsyras av **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen**¹⁴. **Pedagogisk dokumentation** ger underlag för reflektioner om hur arbete med språk och kommunikation påverkar barns läroprocesser. Detta sker utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden i ett **systematiskt kvalitetsarbete**. Det medverkar till att arbetet med språk och kommunikation utvecklas så att det ytterligare bidrar till barnens utveckling och lärande samt förskolans måluppfyllelse. Både barn och föräldrar ges goda, varierade och flexibla möjligheter att vara **delaktiga** i den processen.

a. Kriterie: Språk och kommunikation samt läs- och skrivutveckling utmanas medvetet utifrån barnens intressen och förmågor och utgår från olika **språkgenrer** i ett **utforskande** och **temainriktat** arbetssätt.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar språk och kommunikation samt läs- och skrivutveckling så att det utmanas medvetet utifrån barnens intressen och förmågor och utgår från olika språkgenrer i ett utforskande och temainriktat arbetssätt. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

b. Kriterie: Verksamhetens arbetssätt och förhållningssätt genomsyras av **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen**.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar verksamhetens arbetssätt och förhållningssätt så att det genomsyras av intentionerna i de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

c. Kriterie: **Pedagogisk dokumentation** ger underlag för reflektioner om hur arbete med språk och kommunikation påverkar

¹⁴ Alla har samma rättigheter oavsett etnisk tillhörighet, hudfärg, kön, språk, religion, sexuell läggning, politisk uppfattning eller social ställning.

barns lärprocesser. Detta sker utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden i ett **systematiskt kvalitetsarbete**. Det medverkar till att arbetet med språk och kommunikation utvecklas så att det ytterligare bidrar till barnens utveckling och lärande samt förskolans måluppfyllelse. Både barn och föräldrar ges goda, varierade och flexibla möjligheter att vara **delaktiga** i den processen.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar den pedagogiska dokumentationen så att den ger underlag för reflektioner om hur arbete med språk och kommunikation påverkar barns lärprocesser. Det sker utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden i ett systematiskt kvalitetsarbete. Detta medverkar till att arbetet med språk och kommunikation utvecklas så att det ytterligare bidrar till barnens utveckling och lärande samt förskolans måluppfyllelse. Både barn och föräldrar ges goda möjligheter att vara delaktiga i den processen. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

4. BARNES MATEMATISKA UTVECKLING

1. Det finns visst material som kan uppmuntra till matematiska aktiviteter samt till bygg- och konstruktionslek, det finns delvis tillgängligt med betoning på tillsyn och sysselsättning. Det är till viss del tydliggjort vilket material som bör erbjudas.
2. Material som möjliggör sorterande samt bygg- och konstruktionslek finns till viss del tillgängligt och vissa aktiviteter genomförs med betoning på **omsorg**. Det finns vissa bilder och anteckningar som skulle kunna utgöra underlag för uppföljning om hur arbetet med matematik fungerar och arbetslaget ser till att materialet finns på plats.
3. Barnen har tillgång till ett varierat material som stimulerar till **lek** med matematiskt tänkande och aktiviteter som sorterande, klassificerande, jämförande och till bygg- och konstruktionslek vilket ökar deras **inflytande**. Barnen uppmärksammas på att räkna, använda siffror och antal i samband med samlingar och rutiner. Tal och taluppfattning liksom andra matematiska begrepp synliggörs till viss del. Inom ramen för **lek** och vardag i förskolan får barnen möjlighet att uppskatta antal, jämföra, beskriva och räkna ut hur man delar upp saker, mäter och väger etc. så att god omsorg och lärande bildar en **helhet**. Bygg- och konstruktionslek används till viss del i ett **temainriktat** arbetssätt och matematik finns delvis integrerat i detta. Det finns tillgång till **multimedia** och **informationsteknik** på förskolan som delvis används i olika aktiviteter.

Det pågår ett medvetet arbete med att omsätta och ta tillvara **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen**¹⁵ i arbetet på det här området. Alla barn ges möjlighet att lära och utvecklas utifrån sina **behov** och **förutsättningar**. Föräldrarna är informerade om hur man arbetar med detta. Det finns viss dokumentation som till viss del används i **kvalitetsarbetet** för att utveckla arbetet med barnens matematiska tänkande utifrån verksamhetens mål.

a. Kriterie: Barnen har tillgång till ett varierat material som stimulerar till **lek** med matematiskt tänkande och aktiviteter som sorterande, klassificerande, jämförande och till bygg- och konstruktionslek vilket ökar deras **inflytande**.

• **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att barnen har tillgång till ett varierat material som stimulerar till lek med matematiskt tänkande och aktiviteter som sorterande, klassificerande, jämförande och till bygg- och konstruktionslek vilket ökar deras inflytande. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

b. Kriterie: Barnen uppmärksammas på att räkna, använda siffror och antal i samband med samlingar och rutiner. Tal och taluppfattning liksom andra matematiska begrepp synliggörs till viss del.

• **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att barnen uppmärksammas på att räkna, använda siffror och antal i samband med samlingar och rutiner. Tal och taluppfattning liksom andra matematiska begrepp synliggörs till viss del. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

c. Kriterie: Inom ramen för **lek** och vardag i förskolan får barnen möjlighet att uppskatta antal, jämföra, beskriva och räkna ut hur man delar upp saker, mäter och väger etc. så att god omsorg och lärande bildar en **helhet**. Bygg- och konstruktionslek används till viss del i ett **temainriktat** arbetssätt och matematik finns delvis integrerat i detta.

• **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att inom ramen för lek och vardag i förskolan ges barnen möjlighet att uppskatta antal, jämföra, beskriva och räkna ut hur man delar upp saker,

¹⁵ Bygger på FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och FN:s konvention om barnets rättigheter. I detta innefattas ett jämställdhetsperspektiv, arbete med likabehandling och att ta tillvara kulturella variationer.

mäter och väger etc. så att god omsorg och lärande bildar en helhet. Bygg- och konstruktionslek används till viss del i ett temainriktat arbetssätt och matematik finns delvis integrerat i detta. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

d. Kriterie: Det finns tillgång till **multimedia och informationsteknik** på förskolan som delvis används i olika aktiviteter.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att det finns tillgång till multimedia och informationsteknik på förskolan som används delvis i olika aktiviteter. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

e. Kriterie: Det pågår ett medvetet arbete med att omsätta och ta tillvara **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** i arbetet på det här området. Alla barn ges möjlighet att lära och utvecklas utifrån sina **behov** och **förutsättningar**.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att det finns ett medvetet arbete med att omsätta och ta tillvara de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen i arbetet med matematik. Vidare behöver alla barn ges möjlighet att utvecklas utifrån sina behov och förutsättningar. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

f. Kriterie: Föräldrarna är informerade om hur man arbetar med det här området.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att föräldrarna är informerade om hur vi arbetar med det här området. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

g. Kriterie: Det finns viss dokumentation som till viss del används i **kvalitetsarbetet** för att utveckla arbetet med barnens matematiska tänkande utifrån verksamhetens mål.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att det finns viss dokumentation som kan användas i kvalitetsarbetet för att utveckla arbetet med barnens matematiska tänkande utifrån verksamhetens mål. Vi åstadkommer detta genom att...

(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)

4. Arbetslaget fördjupar arbetet med olika matematiska aktiviteter¹⁶ med olika svårighetsgrad utifrån barnens intressen och erfarenheter. Bygg- och konstruktionslek används aktivt i ett **utforskande** och **temainriktat** arbetssätt där matematik är integrerat. Matematiska begrepp synliggörs och används aktivt. Barnen uppmanas att dra slutsatser och komma fram till olika slutsatser. **Multimedia, informations- och kommunikationsteknologi**¹⁷ är tillgängligt för barnen och används aktivt i olika aktiviteter. Arbetet på det här området är genom ett aktivt arbete genomtänkt¹⁸ utifrån **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** på ett sätt som **inkluderar** alla barn. Föräldrarna är informerade om syftet med arbetet med matematik. **Dokumentation** av arbetet på det här området och av barns förändrade matematiska kunnande är underlag för diskussioner och blir till viss del en **pedagogisk dokumentation**. Den bidrar även till utvärderingen i det **systematiska kvalitetsarbetet** av i vilken mån detta bidrar till att uppfylla verksamhetens prioriterade mål. Barn och föräldrar ges möjlighet att vara delaktiga i den processen.

a. Kriterie: Arbetslaget fördjupar arbetet med olika matematiska aktiviteter med olika svårighetsgrad utifrån barnens intressen och erfarenheter. Bygg- och konstruktionslek används aktivt i ett **utforskande** och **temainriktat** arbetssätt där matematik är integrerat.

• **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar arbetet med olika matematiska aktiviteter med olika svårighetsgrad utifrån barnens intressen och erfarenheter. Bygg- och konstruktionslek används aktivt i ett utforskande och temainriktat arbetssätt där matematik är integrerat. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

b. Kriterie: Matematiska begrepp synliggörs och används aktivt. Barnen uppmanas att dra slutsatser och komma fram till olika slutsatser.

• **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar arbetet med matematiska begrepp så att de synliggörs och används aktivt. Barnen ska uppmanas att dra slutsatser och komma fram till olika

¹⁶ Räkna, lokalisera, mäta, konstruera, leka och förklara. Se "Förskola i utveckling", bakgrund till förändringar i förskolans läroplan.

¹⁷ Ofta benämnt IKT; informations- och kommunikationsteknologi.

¹⁸ Verktyg som genusperspektiv, normmedvetenhet och interkulturellt förhållningssätt används.

slutsatser. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- c. **Kriterie:** **Multimedia, informations- och kommunikationsteknologi** är tillgängligt för barnen och används aktivt i olika aktiviteter.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar användningen av multimedia, informations- och kommunikationsteknologi genom att göra det tillgängligt för barnen så att det används aktivt i olika aktiviteter och barns lärprocesser. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- d. **Kriterie:** Arbetet på det här området är genom ett aktivt arbete genomtänkt utifrån **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** på ett sätt som **inkluderar** alla barn.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar arbetet på det här området så att det genom ett aktivt arbete är genomtänkt utifrån de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen på ett sätt som inkluderar alla barn. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- e. **Kriterie:** Föräldrarna är informerade om syftet med arbetet med det här området.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar vår samverkan med föräldrarna så att de får information om syftet med arbetet med matematisk utveckling. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- f. **Kriterie:** **Dokumentation** av arbetet på det här området och av barns förändrade matematiska kunnande är underlag för diskussioner och blir till viss del en **pedagogisk dokumentation**. Den bidrar även till utvärderingen i det **systematiska kvalitetsarbetet** av i vilken mån detta bidrar till att uppfylla verksamhetens prioriterade mål. Barn och föräldrar ges möjlighet att vara delaktiga i den processen.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar dokumentationen av arbetet på det här området och av barns förändrade matematiska kunnande så att det ligger till underlag för diskussioner och blir till viss del en pedagogisk dokumentation. Den bidrar även till utvärderingen i det systematiska kvalitetsarbetet av i vilken mån detta bidrar till att uppfylla verksamhetens

prioriterade mål. Barn och föräldrar ges möjlighet att vara delaktiga i den processen. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

5. Barnens matematiska tänkande utmanas medvetet och de får möjlighet att individuellt och tillsammans med andra förstå, lösa problem och tillämpa matematiskt och logiskt tänkande. Problemlösning bidrar till att föra **utforskandet i temainriktade arbetssätt framåt**. Verksamhetens arbetssätt och förhållningssätt genomsyras av **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen**¹⁹. **Pedagogisk dokumentation** ger underlag för reflektioner utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden i ett **systematiskt kvalitetsarbete**. Detta medverkar till att arbetet med matematik utvecklas så att det ytterligare kan bidra till barnens lärande och förskolans måluppfyllelse. Både barn och föräldrar ges goda, varierade och flexibla möjligheter att vara **delaktiga** i den processen.

a. Kriterie: Barnens matematiska tänkande utmanas medvetet och de får möjlighet att individuellt och tillsammans med andra förstå, lösa problem och tillämpa matematiskt och logiskt tänkande. Problemlösning bidrar till att föra **utforskandet i temainriktade arbetssätt framåt**.

• **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar arbetet så att barnens matematiska tänkande utmanas aktivt och så att de får möjlighet att individuellt och tillsammans med andra förstå, lösa problem och tillämpa matematiskt och logiskt tänkande. Problemlösning bidrar till att föra utforskandet i temainriktade arbetssätt framåt. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

b. Kriterie: Verksamhetens arbetssätt och förhållningssätt genomsyras av **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen**.

• **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar verksamhetens arbetssätt och förhållningssätt så att det genomsyras av intentionerna i de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

c. Kriterie: **Pedagogisk dokumentation** ger underlag för reflektioner utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden i ett

¹⁹ Alla har samma rättigheter oavsett etnisk tillhörighet, hudfärg, kön, språk, religion, sexuell läggning, politisk uppfattning eller social ställning.

systematiskt kvalitetsarbete. Detta medverkar till att arbetet med matematik utvecklas så att det ytterligare kan bidra till barnens lärande och förskolans måluppfyllelse. Både barn och föräldrar ges goda, varierade och flexibla möjligheter att vara **delaktiga** i den processen.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar den pedagogiska dokumentationen så att den ger underlag för reflektioner utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden i ett systematiskt kvalitetsarbete. Detta medverkar till att arbetet med matematik utvecklas så att det ytterligare kan bidra till barnens lärande och förskolans måluppfyllelse. Både barn och föräldrar ges goda möjligheter att vara delaktiga i den processen. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

5. NATURVETENSKAP OCH TEKNIK

1. Barnen erbjuds aktiviteter som ger vissa naturupplevelser med betoning på tillsyn och sysselsättning. Det finns visst material som bidrar till detta. Arbetslaget ser över om aktiviteterna genomförts.
2. Naturen används för vissa observationer av växter, djur och naturfenomen. Visst naturmaterial finns på förskolan. Barnen har tillgång till visst material för byggande och konstruerande med betoning på **omsorg**. Det finns vissa bilder och anteckningar som skulle kunna utgöra underlag för uppföljning av naturbesöken och aktiviteterna.
3. Barnen får goda möjligheter att **utforska** naturen med växter, djur och naturfenomen samt vardagsfenomen och vardagsteknik. Det sker bland annat genom experimenterande vilket även berikar barnens **lek** och gör att god omsorg och lärande bildar en **helhet**. Dessa aktiviteter ingår till viss del i ett **temainriktat** arbetssätt. Barnen har tillgång till olika verktyg för sitt utforskande och ett varierat material för byggande och konstruerande vilket samtidigt ökar deras **inflytande**. Naturmaterial kompletterar materialet på förskolan. Det finns tillgång till **multimedia** och **informationsteknik** på förskolan och det används delvis i olika aktiviteter. Detta sammantaget ökar kunnandet om naturen, förståelsen för samspelet mellan människa och miljö samt för enkel teknik. Det pågår ett medvetet arbete med att omsätta och ta tillvara **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen**²⁰ i arbetet på det här området. Alla barn ges möjlighet att lära och utvecklas utifrån sina **behov** och **förutsättningar**. Föräldrarna

²⁰ Bygger på FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och FN:s konvention om barnets rättigheter. I detta innefattas ett jämställdhetsperspektiv, arbete med likabehandling och att ta tillvara kulturella variationer.

är informerade om hur man arbetar med detta. Det finns viss dokumentation som till viss del används i **kvalitetsarbetet** för att utveckla arbetet med naturvetenskap och teknik utifrån verksamhetens mål.

a. Kriterie: Barnen får goda möjligheter att **utforska** naturen med växter, djur och naturfenomen samt vardagsfenomen och vardagsteknik. Det sker bland annat genom experimenterande vilket även berikar barnens **lek** och gör att god omsorg och lärande bildar en helhet. Dessa aktiviteter ingår till viss del i ett **temainriktat** arbetssätt.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att barnen får goda möjligheter att utforska naturen med växter, djur och naturfenomen samt vardagsfenomen och vardagsteknik. Det sker bland annat genom experimenterande vilket även berikar barnens lek och gör att god omsorg och lärande bildar en helhet. Dessa aktiviteter ingår till viss del i ett temainriktat arbetssätt. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

b. Kriterie: Barnen har tillgång till olika verktyg för sitt utforskande och ett varierat material för byggande och konstruerande vilket samtidigt ökar deras **inflytande**. Naturmaterial kompletterar materialet på förskolan.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att barnen har tillgång till olika verktyg för sitt utforskande och ett varierat material för byggande och konstruerande vilket samtidigt ökar deras inflytande. Naturmaterial ska komplettera materialet på förskolan. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

c. Kriterie: Det finns tillgång till **multimedia och informationsteknik** på förskolan och används delvis i olika aktiviteter. Detta sammantaget ökar kunnandet om naturen, förståelsen för samspelet mellan människa och miljö samt för enkel teknik.

- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att det finns tillgång till multimedia och informationsteknik på förskolan och att det används delvis i olika aktiviteter. Detta sammantaget ökar kunnandet om naturen, förståelsen för samspelet mellan människa och miljö samt för enkel teknik. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- d. **Kriterie:** Det pågår ett medvetet arbete med att omsätta och ta tillvara **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** i arbetet på det här området. Alla barn ges möjlighet att lära och utvecklas utifrån sina **behov** och **förutsättningar**.
- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att det finns ett medvetet arbete med att omsätta och ta tillvara de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen i arbetet med naturvetenskap och teknik. Vidare behöver alla barn ges möjlighet att utvecklas utifrån sina behov och förutsättningar. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*
- e. **Kriterie:** Föräldrarna är informerade om hur man arbetar med det här området.
- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att föräldrarna är informerade om hur man arbetar med det här området. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*
- f. **Kriterie:** Det finns viss dokumentation som till viss del används i **kvalitetsarbetet** för att utveckla arbetet med naturvetenskap och teknik utifrån verksamhetens mål.
- **Åtgärdsförslag:** Vi säkerställer att det finns viss dokumentation som kan användas i kvalitetsarbetet för att utveckla arbetet med naturvetenskap och teknik utifrån verksamhetens mål. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*
4. Arbetet med naturvetenskapliga fenomen och tekniska lösningar fördjupas och används aktivt i ett **utforskande** och **temainriktat** arbetssätt. **Multimedia, informations- och kommunikationsteknologi**²¹ är tillgängligt för barnen och används aktivt i olika aktiviteter. Arbetet på det här området är genom ett aktivt arbete genomtänkt²² utifrån **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** på ett sätt som **inkluderar** alla barn. Föräldrarna är informerade om syftet med arbetet inom det här området. **Dokumentation** utgör underlag för diskussioner och blir till viss del en **pedagogisk dokumentation**. Den bidrar även till utvärderingen i det **systematiska kvalitetsarbetet** av i vilken mån detta bidrar till att

²¹ Ofta benämnt IKT; informations- och kommunikationsteknologi.

²² Verktyg som genusperspektiv, normmedvetenhet och interkulturellt förhållningssätt används.

uppfylla verksamhetens prioriterade mål. Barn och föräldrar ges möjlighet att vara delaktiga i den processen.

- a. **Kriterie:** Arbetet med naturvetenskapliga fenomen och tekniska lösningar fördjupas och används aktivt i ett **utforskande** och **temainriktat** arbetssätt.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar arbetet med naturvetenskapliga fenomen och tekniska lösningar så att det fördjupas och används aktivt i ett utforskande och temainriktat arbetssätt. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- b. **Kriterie:** **Multimedia, informations- och kommunikationsteknologi** är tillgängligt för barnen och används aktivt i olika aktiviteter.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar användningen av multimedia, informations- och kommunikationsteknologi genom att göra det tillgängligt för barnen så att det används aktivt i olika aktiviteter och barns läroprocesser. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- c. **Kriterie:** Arbetet på det här området är genom ett aktivt arbete genomtänkt utifrån **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** på ett sätt som **inkluderar** alla barn.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar arbetet så att det genom ett aktivt arbete är genomtänkt utifrån de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen på ett sätt som inkluderar alla barn. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- d. **Kriterie:** Föräldrarna är informerade om syftet med arbetet med det här området.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar vår samverkan med föräldrarna så att de får information om syftet med arbetet med naturvetenskap och teknik. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- e. **Kriterie:** Dokumentation utgör underlag för diskussioner och blir till viss del en **pedagogisk dokumentation**. Den bidrar även till utvärderingen i det **systematiska kvalitetsarbetet** av i vilken mån

detta bidrar till att uppfylla verksamhetens prioriterade mål. Barn och föräldrar ges möjlighet att vara delaktiga i den processen.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar dokumentationen så att den utgör underlag för diskussioner och till viss del blir en pedagogisk dokumentation. Den bidrar även till utvärderingen i det systematiska kvalitetsarbetet av i vilken mån detta bidrar till att uppfylla verksamhetens prioriterade mål. Barn och föräldrar ges möjlighet att vara delaktiga i den processen. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

5. Barnens tänkande om naturvetenskapliga fenomen, samband och teknik utmanas medvetet och aktivt. Naturvetenskapligt arbetssätt med ett **kritiskt tänkande** bidrar till att föra **utforskandet** i det **temainriktade** arbetssättet framåt. Verksamhetens arbetssätt och förhållningssätt genomsyras av **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen**²³. **Pedagogisk dokumentation** ger underlag för reflektioner utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden i ett **systematiskt kvalitetsarbete**. Detta medverkar till att arbetet med naturvetenskap och teknik utvecklas så att det ytterligare kan bidra till barnens lärande och verksamhetens måloppfyllelse. Både barn och föräldrar ges goda, varierade och flexibla möjligheter att vara **delaktiga** i den processen.

- a. **Kriterie:** Barnens tänkande om naturvetenskapliga fenomen, samband och teknik utmanas aktivt. Naturvetenskapligt arbetssätt med ett kritiskt tänkande bidrar till att föra **utforskandet** i det **temainriktade** arbetssättet framåt.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar barnens tänkande om naturvetenskapliga fenomen, samband och teknik och ser till att det utmanas aktivt. Naturvetenskapligt arbetssätt med ett kritiskt tänkande bidrar till att föra utforskandet i det temainriktade arbetssättet framåt. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- b. **Kriterie:** Verksamhetens arbetssätt och förhållningssätt genomsyras av **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen**.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar verksamhetens arbetssätt och förhållningssätt så att det genomsyras av intentionerna i de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen. Vi

²³ Alla har samma rättigheter oavsett etnisk tillhörighet, hudfärg, kön, språk, religion, sexuell läggning, politisk uppfattning eller social ställning.

åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*

- c. **Kriterie: Pedagogisk dokumentation** ger underlag för reflektioner utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden i ett systematiskt kvalitetsarbete. Detta medverkar till att arbetet med naturvetenskap och teknik utvecklas så att det ytterligare kan bidra till barnens lärande och verksamhetens måluppfyllelse. Både barn och föräldrar ges goda, varierade och flexibla möjligheter att vara **delaktiga** i den processen.

- **Åtgärdsförslag:** Vi utvecklar den pedagogiska dokumentationen så att den ger underlag för reflektioner utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden i ett systematiskt kvalitetsarbete. Detta medverkar till att arbetet med naturvetenskap och teknik utvecklas så att det ytterligare kan bidra till barnens lärande och verksamhetens måluppfyllelse. Både barn och föräldrar ges goda möjligheter att vara delaktiga i den processen. Vi åstadkommer detta genom att... *(konkretisera själva, om det finns delar som ni beskrivit under andra områden så hänvisa till det)*